

LUNDS
UNIVERSITET

Sociologiska Institutionen
Avdelning för Socialantropologi

Et antropologisk studie af Børnehekse i Akwa Ibom staten, Nigeria

Ida Ries Waadegaard – 231183- T081
Handledare: Ulf Johansson Dahre
Kandidatoppsats Socialantropologi
Termin: HT 2015

Abstract

This Bachelor's thesis is an anthropological study of the child witch phenomenon in Akwa Ibom State, Nigeria. Children experience extreme forms of violence and neglect of basic human rights, when they are suspected of being witches. As a result of poverty, families experience hardship in everyday life and in trying to understand and explain this, they blame it on the children possessing witchcraft. In trying to cope with the fact, that children may possess witchcraft, that can harm the entire family and local community, families visit the new Pentecostal churches in searching for answers and help to rescue the child from the possessing. Here the children are victims of extreme violence and neglect and as a consequence, the child suffers both physical and physiological and is stigmatized for life. The central argument in this thesis is that there exist a culture around witchcraft in the Nigerian population, in the Pentecostal churches and the Nollywood film industry that combined with poverty and disruption in the family leads to violence against children.

Keywords: Nigeria, Child Witchcraft, Structural Violence, Cultural Violence, Social Stigma

Indholdsfortegnelse

1. Indledning	4
1.2 Formålet med opgaven	5
1.3 Problemformulering	5
2. Metode	5
2.1 Litteratursøgning	6
2.2 Empirien	7
2.3 Tidligere forskning på området	7
3. Teori	8
3.1 Strukturel og kulturel vold – Johan Galtung og Paul Farmer	9
3.1.1 Direkte/personlig vold	10
3.1.2 Strukturel vold	10
3.1.3 Kulturel vold	11
3.2 Social stigma – Erving Goffman	11
3.3 Opsamling	12
4. Hekseri i en afrikansk kontekst	13
4.1 Hekseri som fænomen - de første studier	14
4.2 Hekseri og det moderne – nyere tids forskning i en globaliseret verden	15
4.3 Opsamling	15
5. Børnehekse – et nyere fænomen	16
5.1 Hvem anklages	16
5.2 Anklager leder til vold	18
5.3 De nye vækkelseskirker	18
5.4 Børnehekse i Europa	20
5.5 Opsamling	21
6. Nigeria – Akwa Ibom staten og hekseri	21
6.1 Sociale og økonomiske forhold i Nigeria	21
6.2 Hekseri i Akwa Ibom staten, Nigeria	22
6.3 Statens forhold til hekseri	25
6.4 Opsamling	25
7. Analyse	26
7.1 Første analyseafsnit: Strukturel vold og børnehekse i Nigeria	26
7.1.1 Fattigdom	28
7.1.2 Pressede familier og forandrede relationer	29
7.1.3 De nye vækkelseskirker	30
7.1.4 Helen Ukpabio og Nollywood industrien	32
7.2 Andet analyseafsnit: Stigmatisering af børn som følge af anklager om hekseri	32
7.3 Opsamling på de to analyseafsnit	35
8. Konklusion	36
9. Perspektivering og forslag til fremtidige studier om emnet	37
Litteraturliste	39

1. Indledning

I 2008, så jeg på den danske tv station DR1 en britisk dokumentar om børn i Nigeria, der blev udsat for vold som følge af anklager om hekseri. Det var en meget voldsom dokumentar, der detaljeret beskrev, hvordan børn blev mishandlet og tortureret fordi deres familier troede de var besat af heksekræfter. Dokumentaren viser, hvordan børn bliver slået, brændt, skåret i og får hældt syre ud over sig for at rense barnet, for de heksekræfter de anklages for at besidde. Dokumentaren forklarer, at de her anklager kan skyldes en lokal kvindelig præst, Helen Ukpabio, som i de senere år, har produceret film og bøger, der detaljeret beskriver, hvordan man kan se om et barn er en heks. Dokumentaren satte en del spørgsmål i gang. Hvorfor foregår dette, hvorfor netop børn, hvordan kan en kvinde have så stor indflydelse, skyldes det fattigdomsproblemer, manglende oplysning osv. og jeg besluttede derfor at undersøge dette nærmere.

Stemplingen af børn som hekse er et nyere fænomen, der går 15-20 år tilbage. I Akwa Ibom staten, hvor dette fænomen er udbredt, er troen på at den ulykke et menneske kan opleve i livet, skyldes hekseri og de betragter derfor en heks som en seriøs trussel mod samfundet. Det er derfor ikke nyt at tro på hekse, men det er nyt, at det er børn som anklages. Børn udsættes for ekstreme former for vold som følge af anklager om hekseri. Børn der stemples som hekse, anklages for at være skyld i dødsfald, sygdomme, ulykker og skilsmisser som familier oplever. Børn der lider af sygdomme, har et handicap eller en adfærd, der afviger fra normen i samfundet er i risiko for at anklages for hekseri. En familie, hvor der er mistanke om hekseri, vil søge til en lokal kirke for hjælp til at få 'renset' barnet for kræfterne. Troen på børnehekse har mange kirker taget til sig og gjort det til deres speciale at afholde uddrivelsesseancer, hvor barnet renses for heksekræfterne. De tror på, at heksekræfterne sidder som en substans i maven og denne må fjernes, hvis en heks skal neutraliseres (Offiong 1991) I den forbindelse anvendes der ekstremt voldelige metoder, som skader barnet både fysisk og psykisk. Børn der anklages oplever at blive stigmatiseret og i de fleste tilfælde efterlades et barn efter en anklage til et liv på gaden – stigmatiseret for livet. Der er ingen præcise tal på, hvor mange børn som udsættes for disse anklager, men det skønnes, at det er flere tusinder årligt og det er et stigende problem i Akwa Ibom staten. I Nollywood industrien og i de nye vækkelseskirker dyrkes troen på, at børn kan være hekse i en sådan grad, at der opstår en kultur omkring vold mod børn, som synes socialt accepteret. Selvom der findes en lovgivning, der siger at det er kriminelt at

fremstille anklager om hekseri, tyder det på, at denne ikke anvendes i praksis (Secker 2012) Der er flere lokale organisationer og NGO'er som arbejder med at hjælpe disse børn. Både helt konkret med at sikre dem fysisk og psykisk støtte efter de er blevet udsat for vold og med at lægge pres på de lokale myndigheder, for at stoppe problemet. Som denne opgave vil analysere, er det en kombination af flere forhold i landet, der leder til at et fænomen som dette opstår.

1.2 Formålet med opgaven

Formålet med denne opgave er at undersøge, hvilke årsager der findes til fænomenet børnehekse i Nigeria og hvilke konsekvenser det har for barnet, familien og lokalsamfundet. Dette gøres ved at anvende Johan Galtungs teoretiske analyseramme om strukturel og kulturel vold og Erving Goffmans teori om social stigma. Ved at anvende disse teorier, forsøges det at fremstille en mulig forståelse for, hvilke faktorer der ligger til grund for at børn udsættes for disse beskyldninger og den medfølgende vold. Ved at undersøge strukturel og kulturel vold, er det muligt at kaste lys over den direkte vold som disse børn udsættes for og hvordan det medfører social stigma.

1.3 Problemformulering

Opgavens problemformulering bliver derfor som følgende:

- 1) *Hvorfor anklages børn i Nigeria for at være børnehekse?*
- 2) *Hvilke konsekvenser har det for barnet, familien og lokalsamfundet?*

2. Metode

I dette afsnit vil jeg præsentere min metodiske tilgang til opgaven. Først vil jeg beskrive min litteratursøgning, dernæst min empiri og til sidst tidligere forskning på området.

Eftersom dette er et kvalitativt litterært casestudie består det empiriske materiale af second-hand litteratur på området og der er er ikke foretaget eget feltstudie.

2.1. Litteratursøgning

Udgangspunktet for min litteratursøgning, har været at danne mig et overblik over den samlede litteratur som er til rådighed omkring fænomenet børnehekse i en afrikansk kontekst helt generelt. Jeg ville som udgangspunkt, finde al den litteratur der var tilgængelig om emnet, for derefter at afgrænse min søgning til Nigeria. Jeg havde en formodning om, at der ville være begrænset med litteratur om emnet, fordi det er et forholdsvis nyt fænomen.

Jeg har søgt i REX¹, Bibliotek.dk², Sagepub.com³ og LUBsearch⁴ for bredt at søge efter tilgængelig materiale om emnet. Jeg brugte søgeordene på engelsk, ”child witchcraft”, ”witchcraft Africa”. På søgningerne, fik jeg adgang til både bøger og akademiske undersøgelser. Efter mine første søgninger brugte jeg en kædesøgningsstrategi, hvor jeg fandt yderligere information om mit emne ved at bruge litteraturlisten og henvisninger i det fundne materiale. Efter at have søgt i databaserne søgte jeg på Google, på både dansk og engelsk, hvor jeg fik adgang til en række forskellige undersøgelser foretaget af diverse internationale organisationer og NGO’er, som arbejder specifikt med dette emne i de afrikanske lande, hvor fænomenet er udbredt. Her dukkede der bl.a. et antropologisk studie op, foretaget af UNICEF i 2010, hvor jeg har kunnet finde frem til det meste af den litteratur jeg anvender i opgaven, ved at bruge litteraturlistens henvisninger. På mine Google søgninger fandt jeg, udover en række avisartikler både fra danske og udenlandske aviser, også dokumentarvideoer og Youtube-klip.

Efter jeg havde lavet generelle søgninger på emnet ’child witchcraft’ afgrænsede jeg min søgning til mere specifikt at handle om Nigeria. Min interesse for at studere det her fænomen i Nigeria, kommer som sagt fra en dokumentarfilm jeg så tilbage i 2008, hvor jeg fik tilegnet mig en del viden om emnet og siden har jeg læst og fulgt det i medierne. Derfor vidste jeg også, at det primært foregår i Akwa Ibom staten i det sydlige Nigeria og mine søgninger blev derfor på ordene ’child witchcraft Nigeria’, ’witchcraft Akwa Ibom State’, ’pentecoastalism and witchcraft’ og ’Ibibio⁵ witchcraft’.

Meget tidligt i processen, besluttede jeg mig for mit teoretiske udgangspunkt – strukturel vold, hvorfor jeg herefter foretog søgninger på dette i de samme databaser. Jeg har læst et fag på

¹ www.rex.kb.dk : REX er Det Kongelige Biblioteks og Københavns Universitets Bibliotek- og informationsservices katalog online.

² www.bibliotek.dk er en database over alt det materiale som findes på de danske offentlige biblioteker

³ Sagepub.com er en online database hvor der findes artikler fra forskellige akademiske tidsskrifter

⁴ LUBsearch er Lund Universitets biblioteks database

⁵ Ibibio er en af de etniske grupper som lever i Akwa Ibom staten, Nigeria hvor det her fænomen er udbredt.

antropologi 'Vold i krig og fred', hvorfor jeg på forhånd allerede havde en del litteratur til rådighed og dermed også viden omkring teorierne af Paul Farmer og Johan Galtung som jeg anvender i opgaven. Jeg foretog derfor søgninger i de nævnte databaser på "structural violence". Lidt senere i processen, blev jeg interesseret i at anvende teorien om social stigma, efter jeg havde gennemlæst en del af mit materiale, og blev bevidst om den stigmatisering som børnehekse udsættes for. Jeg søgte derfor på "social stigma theory" og "stigmatisering" og kom frem til at anvende teorien om social stigma af Erving Goffmann, da jeg mente denne ville give mening sammen med teorien om strukturel vold.

2.2. Empirien

Børnehekse er et emne, som der ikke er skrevet så meget om. Det er et nyere fænomen, som går ca. 15 år tilbage. Mine søgninger har givet mig et tydeligt billede af, at der ikke er forsket så meget i dette emne endnu. Min empiri består derfor mest af rapporter og undersøgelser som er lavet af de organisationer som arbejder med de involverede børn, herunder UNICEF og Safe Child Africa, Nigeria.

Mine primære kilder i opgaven er et antropologisk studie lavet af Aleksandra Cimpric for UNICEF i 2010 og rapporter fra organisationen Safe Child Africa (tidligere Stepping Stones Nigeria (SSN)) og Filip De Boecks studier af børnehekse i Congo. Derudover anvender jeg Daniel Offiong's studier af Ibibiofolket og hekseri. Offiong foretog studier blandt Ibibiofolket i 1970'erne, hvor han undersøgte deres forhold til hekseri og religion. Jeg er bevidst om, at disse studier er lavet i en tid før fænomenet børnehekse opstår, men jeg mener de kan bruges til, at skabe en forståelse for den heksekultur som er i landet. Jeg anvender to dokumentarfilm om emnet, der beskæftiger sig med børnehekse i henholdsvis Storbritannien og i Nigeria.

2.3 Tidligere forskning på området

Der er begrænset med forskning på området, eftersom det er et nyere fænomen. Hekseri i en afrikansk kontekst er blevet studeret igennem årtier, og her findes der rigeligt med tilgængeligt materiale, men helt specifikt omkring børnehekse er det meget begrænset. Alligevel har det været muligt at finde tilstrækkelig med materiale til at skrive denne opgave. Der er helt klart mere materiale om Congo end Nigeria. I Congo har den belgiske antropolog Filip De Boeck studeret

emnet i de sidste 10-15 år. Jeg bruger derfor Filip De Boecks analyser i min opgave til at belyse fænomenet generelt. UNICEF har i 2008 og i 2010 fået foretaget to studier, et generelt antropologisk studie og et specifikt fra Nigeria. Derudover har organisationen Safe Child Africa skrevet rapporter om børnehekse i Nigeria, som bygger på forskellige undersøgelser, herunder interviews med lokalbefolkningen, og kirkerne i landet. Jeg har fundet et studie der analyserer børnehekse i Storbritannien og ellers en del avisartikler som skriver om emnet både i Nigeria, Congo og Storbritannien.

3. Teori

Fra et antropologisk perspektiv, er vold en social konstruktion som fundamentalt set ikke kan betragtes som udelukkende en fysisk handling, fordi vold også indebærer *"assaults on personhood, dignity, sense of worth and value of the victim"* (Scheper-Hughes and Bourgois 2004:1)

Strukturel vold er skader, inklusiv fysiske, som opstår som følge af samfundets regler og institutioner - uligheder i systemet som privilegerer nogle personer over andre på grund af deres plads og status i samfundet. Vold kan således ikke betragtes uden dets sociale og kulturelle dimensioner, som er det som giver vold mening og magt og vold skal derfor betragtes som en social konstruktion, der får betydning ud fra dets sociale kontekst. Overgreb og vold mod individer kan opstå som følge af social stigmatisering, hvor stigma defineres som *"a stigma is an attribute, a behavior, or reputation which is socially discrediting in a particular way: It causes an individual to be mentally classified by others in an undesirable, rejected stereotype rather than in an accepted, normal one"* (https://en.wikipedia.org/wiki/Social_stigma)

Ud fra dette ræsonnement vil jeg argumentere for, at den proces, hvori et barn anklages for at være en heks indebærer social stigmatisering som følge af former for strukturel vold.

Årsagerne til den direkte vold, mener jeg skal findes i former for strukturel og kulturel vold, hvorfor jeg vil anvende Johan Galtungs teori om strukturel og kulturel vold. Derudover vil jeg anvende Erving Goffmans teori om social stigma, fordi denne har relevans i forhold til at de børn som udsættes for vold, efterfølgende ekskluderes af samfundet og familien og stigmatiseres. Forinden en

hekseanklage finder sted, sker der ligeledes en stigmatiseringsproces i samfundet, hvor barnet opfattes og defineres som afvigende fra den kulturelle og sociale norm.

Galtungs teori om strukturel og kulturel vold er oprindeligt udviklet i forbindelse med fredsforskning og konflikter. Jeg mener godt man kan anvende hans teori i en anden samfundsmæssig kontekst og bruge den i en analyse af, hvordan ulige samfundsstrukturer leder til former for direkte vold.

3.1. Strukturel og kulturel vold – Johan Galtung og Paul Farmer

Teorien om strukturel og kulturel vold stammer som sagt fra den norske fredsforsker Johan Galtung og hans diskussioner om at forstå vold i forbindelse med fredsforskning. Han lancerede begrebet i forbindelse med sine studier om den kolde krigs dynamik og voldsstruktur i 1969. Siden har antropologen Paul Farmer anvendt teorien i sine studier af Haiti, hvor han laver en kobling mellem fattigdom og sundhed, hvor han belyser sammenhængen mellem sociale strukturer og vold i samfundet og at sygdomme som HIV/AIDS kan lede til social stigma. (Farmer & Casto 2005) Galtung beskriver, hvordan vold kan betragtes som en trekant af tre varianter (se figur nedenfor) der afhænger af og former hinanden. Direkte, strukturel og kulturel vold. Den direkte vold beskrives som en *handling*, strukturel som en *proces* og den kulturelle som en *invariant/permanent* (den forbliver ens over en længere periode af tid) (Galtung 1990:294) Direkte vold er synlig, hvor kulturel og strukturel vold er usynlige aspekter i samfundet og kulturen, som kan komme til udtryk i den synlige vold og derfor eksisterer disse i kraft af hinanden.

<http://www.turning-the-tide.org/files/Structural%20Cultural%20Direct%20Violence%20Hand-out.pdf>

3.1.1 Direkte/personlig vold

Den direkte vold er den vold som er synlig og som udføres af et individ mod et andet. Der ligger en egentlig fysisk handling bag, hvor en aktør A forsøger at skade aktør B. (Galtung 1969) En åbenlys situation, hvor direkte vold er tilstede, kan være at en mand slår sin kone/eller omvendt. Der foregår således en fysisk handling mellem to individer, hvor den ene lider skade, det kan både være fysisk og psykisk. Direkte vold, kan være betinget af strukturel eller kulturel vold, som jeg vil komme ind på længere nede.

3.1.2 Strukturel vold

Galtung definerer vold som handlinger eller situationer mennesker udsættes for, der gør at de ikke kan få opfyldt deres fulde potentiale af menneskerettigheder. *"Violence is present when human beings are being influenced so that their actual somatic and mental realizations are below their potential realizations"* (Galtung 1969: 168)

I modsætning til den direkte/personlige vold er strukturel vold usynlige strukturer i samfundet, som både kan have fysiske og psykiske konsekvenser for et individ. (Galtung 1969:171) I forlængelse af eksempelet med manden der slår sin kone, som er udtryk for direkte vold, så vil det være udtryk for strukturel vold, hvis flere mænd i det samme samfund slår deres koner, fordi denne adfærd er betinget af strukturer i samfundet, der eksempelvis fordrer og anskuer køn og magt på en bestemt måde og legitimerer vold mod kvinder (Galtung 1969)

Strukturel vold kan være fattigdom og sociale strukturer i et samfund, der undertrykker nogle individer, som Farmer henviser til i sine studier i Haiti. (Farmer 2001:315)

Det kan defineres som social ulighed, fattigdom og ulige magtbalancer. Vold som er indbygget i samfundets strukturer, og som nægter nogle individer deres fulde potentiale af rettigheder og muligheder i livet – personligt, helbredsmæssigt, socialt og uddannelsesmæssigt. Galtung beskriver denne sociale ulighed (strukturel vold) med begreber som 'topdogs' og 'underdogs' som udgør det sociale system i samfundet. 'Topdogs' er den gruppe af individer som har mulighed for at fuldføre sit potentiale og lever i social lighed og ikke udsættes for former for strukturel vold. 'underdogs' derimod lever uden mulighed for at få opfyldt sit fulde potentiale og lever i former for strukturel vold. Det kan være forhold som fattigdom, ulige adgang til uddannelse og sundhed. (Galtung 1990:177)

Ifølge Paul Farmer kan vi kun forstå den strukturelle vold, ved at kigge på historien, fordi den har ledt til den tid vi lever i nu. (Farmer 2001:311) Forstået på den måde, at den franske kolonisering af Haiti, som ligger langt tilbage i historien, har sat sine spor i samfundet og skabt strukturer som diskriminerer og undertrykker visse samfundsgrupper. Strukturer som han mener blev grundlagt gennem slaveriet. Fattigdom er en tydelig form for strukturel vold, som indebærer store tab og konsekvenser for det enkelte individ.

3.1.3 Kulturel vold

Den kulturelle vold er de former for vold, som er kulturelt betingede. *"any aspect of culture that can be used to legitimize violence in its direct or structural form"* (Galtung 1990:291) Hele samfund kan ikke blive betegnet som voldelige, men dele af en kultur kan være voldelige. Med kulturel vold henviser han til de aspekter af en kultur, være det ideologi, religion, sprog, kunst og videnskab, som kan legitimere strukturel eller direkte vold. Kulturel vold adskiller sig fra strukturel og direkte vold ved, at det ikke direkte skader eller dræber individer i et samfund, men det er aspekter ved en kultur som kan få direkte og strukturel vold til at synes legitim *"...look, even feel, right – or at least not wrong"* (Galtung 1990:293-94)

Et eksempel på kulturel vold, kan være racisme som følge af koloniseringen af Syd Afrika, hvor direkte vold over årtier har skabt ulige strukturer i samfundet, hvor "topdogs" undertrykker "underdogs" og der herved er skabt en racisme kultur, hvor nogen udnyttes af andre. (Galtung 1990:295) Selvom den direkte vold forsvinder, kan der fortsat eksistere en kultur omkring vold, hvor nogle individer er undertrykt af de indbyggede strukturer i samfundet og i kulturen. Kulturel vold har til hensigt at virke legitimerende i forhold til den strukturelle vold, ved at gøre den acceptabel eller i hvert fald ikke-uacceptabel. (Galtung 1990)

3.2. Social stigma – Erving Goffman

Ifølge Goffman skal forklaringen på, hvorfor der findes stigmatisering, findes i den måde, hvorpå sociale aktører i et samfund interagerer med hinanden. Det er naturligt for et menneske at tilskrive et andet individ bestemte egenskaber ud fra strukturer i samfundet. Når vi som aktører i samfundet møder et fremmed individ, vil vi tilskrive denne forskellige egenskaber ud fra vores første indtryk. Vi har forventninger om, hvordan normen er og vil ud fra denne bedømme og vurdere andre. Et eksempel kan være forestillingen om, hvordan en kvinde er og går klædt, i eksempelvis langt hår og kjole. Møder vi en kvinde, som har kort hår og går i bukser, kan denne kvinde i denne kontekst

opfattes som afvigende og dermed stigmatiseres. Konteksten er her det helt centrale i Goffmans begreb, i forhold til, hvornår et stigma opstår. Han inddeler i tre typer af stigma (Nielsen, Guul & Andersen 2012:37)

- fysiske skavanker, kropslige tydelige tegn
- karaktertræk der er usynlige
- 'tribal' stigma, stigma omkring race, etnicitet og religion

I min analyse vil jeg anvende den første og anden form for stigma, da børn der anklages for hekseri både kan anklages pga. fysiske afvigelser og pga. deres karaktertræk og adfærd som afviger fra normen i samfundet.

Det er centralt at forstå, at stigma er en proces, som er kontekstuel, hvorfor at noget der betragtes som stigma i en sammenhæng ikke nødvendigvis er det i en anden. Et eksempel herpå, er at de karaktertræk og den adfærd som i Akwa Ibom staten i Nigeria opfattes som afvigende i forhold til normen, ikke nødvendigvis er en afvigelse i en dansk kontekst.

Oprindeligt betyder stigma, i græsk forståelse, et tegn på kroppen der markerer noget usædvanligt; noget unormalt. Stigma var et brændemærke, der viste individets anormalitet i forhold til resten af befolkningen.

3.3 Opsamling

Teorien om strukturel vold og social stigma har til hensigt at analysere, hvordan et fænomen som børnehekse opstår og hvilke konsekvenser det har for de involverede børn. Social stigma kan opstå som følge af former for strukturel vold i et samfund, hvor individer som følge af uretfærdige strukturer i samfundet, opfattes og defineres som afvigende i forhold til normen. Strukturel vold er social uretfærdighed, der nægter individer deres fulde potentiale i livet og kan medføre stigmatisering. Kulturel vold kan betragtes som aspekter ved en kultur, der legitimerer strukturel og direkte vold og vil i denne her sammenhæng, forklare, hvorfor børn udsættes for vold i forbindelse med anklager om hekseri.

4. Hekseri i en afrikansk kontekst

At definere, hvad hekseri er, er en svær opgave. Det er en kompleks samling af gåder, som i hver sin kontekst får mening og betydning for de mennesker som tror på det. Hvorvidt hekseri eksisterer eller ej, vil jeg ikke diskutere, men derimod forholde mig til, at det for nogle mennesker er virkeligt og har betydning og indflydelse på, hvordan ens liv former sig.

Troen på hekseri lever i Afrika og dette til trods for, at mange vestlige teoretikere forudså at hekseri ville forsvinde i takt med moderniseringen af de afrikanske samfund. Troen på hekseri eksisterer som en social og kulturel realitet og får mening og betydning kontekstuel for de personer, som tror på det.

Hekseri er den danske oversættelse af den engelske term 'witchcraft eller 'sorcery' og den britiske encyklopædi definerer hekseri således;

"The exercise or invocation of supernatural powers to control people or events typically involving sorcery or magic". (<http://www.britannica.com/topic/witchcraft>)

I den danske udgave defineres hekseri som

"Trosforestilling, der i antropologien referer til uheld, sygdom og død m.m som resultat af riter eller iboende egenskaber hos en heks."

Begge definitioner rummer ikke den kompleksitet der er forbundet med begrebet. Dog giver de en forestilling om, hvad hekseri kan forstås som i en vestlig kontekst. I nærværende opgave vil jeg beskæftige mig med hekseri i en afrikansk kontekst og mere specifikt i Nigeria. Først her en gennemgang af, hvordan antropologien har beskæftiget sig med hekseri gennem tiden og hvordan man studerer det nutidigt.

Before, it (witchcraft) was taboo. No one even wanted to hear talk of witches...Yet now, it's become almost commonplace. People talk about it all the time." (Pierre S. Mackfey in Cimpric 2010:6)

4.1. Hekseri som fænomen - de første studier

Evans P. var en af de første antropologer til at studere hekseri som værende *'no less rational than european thinking'* (Moore and Sanders 2001: 6) Han belyste gennem sine studier af Azande folket i Sudan, hvordan hekseri var en måde at opfatte verden på. De brugte hekseri til at forklare det uforklarlige i hverdagen. Han viste derfor, at hekseri ikke nødvendigvis er simpel overtro eller religiøs overbevisning, men simpelthen en måde at leve på. Hans tilgang til emnet var kulturel og symbolsk og han udfordrede derved tidens evolutionære tænkere, som opfattede hekseri, som værende pre-logisk og pre-moderne og noget som med tiden ville forsvinde fra de afrikanske samfund. (Moore and Sanders 2001) Man forventede, at introduktionen af kristendom og Islam til de Afrikanske samfund, ville være med til, at traditionelle trosforestillinger ville forsvinde, herunder troen på hekseri.

Evans P. mente at Azande folket ledte efter en større mening med livet og denne mening kunne de finde gennem hekseri. De kunne godt forklare, hvordan ting skete men ikke hvorfor og til at svare på disse spørgsmål fandt de mening i hekseri. Det måtte være uforklarlige hændelser, som gav det hele mening.

Ved at fremsætte disse argumenter, demonstrerede han rationaliteten ved hekseri og foreslog at hekseri ikke skulle betragtes som noget mystisk. Det var meningsgivende for Azande folket, fordi det forklarede det uforklarlige.

Witchcraft, Oracles and Magic blev publiceret i slutningen af 1930'erne, men det var først i tiden efter 2. Verdenskrig i 1940-50'erne at nye antropologiske undersøgelser ville vise endnu en egenskab ved hekseri, nemlig at det i et specifikt samfund bidrog til at opretholde social kontrol og orden i samfundet (Moore and Sanders 2001:7)

"Witchcraft accusations were analyzed as a 'social strain-gauge', linked to social control and change" (Marwick, 1964 in Moore and Sanders 2001:7) Manchesterskolen betragtede hekseri som tilstedeværende, hvor der var gnidninger i de sociale relationer eller disse var svagt definerede. Disse antagelser fulgte i Evans P. Fodspor som også havde belyst, hvordan Azande folket brugte hekseri til at sikre stabilitet i relationerne mellem naboer. Hekseri fik en funktion, *det gjorde noget* for befolkningerne og havde en positiv effekt på samfundsordenen.

4.2. Hekseri og det moderne – nyere tids forskning i en globaliseret verden

I nyere tid, er studierne af hekseri forbundet med studier af globalisering og udvikling og hvordan disse er forbundet med hinanden. Antropologen, Alexandra Cimpric fremhæver i sit studie for UNICEF to tendenser indenfor antropologiens studier af hekseri i nyere tid. Hun mener, at den ene tendens er at definere hekseri som en reaktion på kapitalisme og globalisering og den anden tendens som relationerne mellem hekseri og magt, heraf den magt som en person kan skaffe sig som følge af hekseri. (Cimpric 2010:9) Eksempler på, hvordan præster fra den kristne kirke skaffer sig magt og økonomiske fordele ved at foretage hekse uddrivelse af børn, viser denne tendens – sammenhængen mellem hekseri og magt.

Hekseri skal opfattes som foranderlig, en proces, en diskurs som konstant tilpasser sig nye situationer.

”Moreover, contemporary witchcraft, occult practices, magics and enchantments are neither a return to ‘traditional’ practices nor a sign of backwardness or lack of progress; they are instead thoroughly modern manifestations of uncertainties, moral disquiet and unequal rewards and aspirations in the contemporary moment” (Comaroff&Comaroff in Moore et Sanders:3)

En generel definition af ’afrikansk hekseri’ er derfor umulig at lave, eftersom hekseri indtager nye former afhængigt af kontekst. Tidligere opfattede man hekseri som noget der kunne nedarves indenfor ens egen slægt – hekse var geografisk og socialt begrænsede – men i dag betragtes hekseri som en slags vare, der er til salg på markedet (Cimpric 2010:12) og som kan overføres mellem hvem som helst. Dette hænger sammen med Comaroff & Comaroffs betragtning af hekseri som moderne manifestationer, som kan opfattes som en reaktion på det moderne, på globalisering og kapitalisme. Moderne former for hekseri-anklager kan altså betragtes som en politisk reaktion nedefra, hvor anklager om hekseri bruges til at sikre social kontrol i en uretfærdig situation (Moore and Sanders 2001:18)

4.3. Opsamling

Hekseri belyses her som værende fleksibel og foranderlig og i stand til at indtage nye former afhængigt af tid og sted. *”The claims recent scholars have been making about witchcraft – that it is ‘modern’ not ‘traditional’; wide-ranging not ‘local’; historical not static – are all very important” (Moore and Sanders 2001:11)*

Den heksediskurs som eksisterer i de afrikanske samfund i dag, er altså anderledes end da man lavede de første studier tilbage i 1930'erne. Hekseri har tilpasset sig den udvikling samfundene har gennemgået og dermed fået nye funktioner og betydninger. Samtidig er det vigtigt at understrege, at hekseri ikke kan defineres som et afrikansk fænomen, med fælles udtryk og formationer, fordi opfattelsen af det afhænger af sin sociale og kulturelle kontekst. På samme sæt, som de afrikanske lande er forskellige, er heksetroen det også. Dog kan der spores en del fælles træk, ligesom med fænomenet børnehekse, som jeg i denne opgave vil belyse.

5. Børnehekse – et nyere fænomen

”One morning, my mother set fire. I didn’t know that she wanted to burn me in the fire. My mother asked me again “Are you a witch?” I said “No”. My mother took me near the place of the fire. I was afraid and my mother said I should turn my back on the fire. My mother asked me “Are you a witch?” she said “If you don’t want to tell the truth, I will kill you now” before I said I am a witch. Before she pushed me, she said I am the cause that she doesn’t have money again to take and sell something. My mother pushed me and put me in the fire. The fire burnt my face and hand. The face has died then the hand is still remaining. And my mother sent me out and said that I am a witch”(Bilag 1, side 3, UNICEF stories, Nigeria)

Fænomenet børnehekse er vokset frem i de sidste 15-20 år i Congo, Angola, CAR, Sierra Leone og Nigeria og i Congo skønnes det at op mod 50.000 børn er blevet anklaget for hekseri og udsat for vold. I Akwa Ibom staten i Nigeria skønnes det at 15.000 børn udsættes for anklager, vold og stigmatisering. Der er ingen specifikke optegnelser over, hvor mange børn der præcist er involverede. Selvom der mangler præcis information, tyder det på, at dette fænomen opstår i kristne lande og meget sjældent i muslimske lande.(Cimpric 2010:15)

5.1. Hvem anklages

Børn der anklages for hekseri, er typisk mindre børn mellem 0-14 år, men der er studier der viser at børn op til 18 års alderen har været udsat for anklager. De fleste børn, som udsættes for anklager i

Congo, er børn som lever på gaden, allerede udsatte og stigmatiserede. Der er ingen studier som viser, om drenge generelt er mere udsatte end piger, men fra en rapport fra Kinshasa, Congo viser at drengébørn anklages oftere end piger. Dette kan hænge sammen med, at der generelt lever flere drenge på gaden end piger som følge af den værdi som piger tillægges i dette samfund, hvor de forventes at have en rolle i familien som babysitter og hverdagsgøremål. (Cimpric 2010:17) I Nigeria findes der ingen studier som viser om drenge anklages mere end piger og de fleste optegnelser som Safe Child Africa har foretaget, er antallet af drenge og piger nogenlunde ligeligt fordelt. Børn der af den ene eller anden grund er anderledes i udseende eller adfærd er i høj risiko for anklager. Nedenfor er en liste over de typiske forhold som, kan lede til en anklage.

- Børn der har mistet begge forældre og som bor hos en slægtning
- Børn som har mistet den ene forældre og nu bor sammen med en step-forældre
- Børn der lever med fysiske handicaps – det kan være hvad som helst; for stort hoved, røde øjne, mangler en finger. Eller de lider af en form for sygdom som epilepsi.
- Børn med psykiske vanskeligheder som autisme og Down Syndrom.
- Børn hvis adfærd opfattes som anderledes i forhold til den specifikke norm; stædighed, aggressivitet, tilbagetrukket/indadvendthed, sløvhed etc.
- Spædbørn der græder meget om natten og har feber

Ovennævnte forhold og adfærd kan altså lede til en anklage om hekseri. Typisk i forbindelse med, at en familie oplever ulykke, sygdom eller dødsfald.

Børnene anklages i de fleste tilfælde af familien, enten den nære familie eller af slægtninge. I andre tilfælde kan det være en fra lokalsamfundet eller en lokal præst.

Som følge af en anklage mod et barn, vil familien søge til den lokale kirke, for at få hjælp til at 'rense' barnet, en såkaldt uddrivelses ceremoni. En uddrivelse betyder, at barnet skal renses for de onde kræfter, som det menes at besidde. For at sådan en seance kan finde sted, skal barnet indrømme, at det er en heks. Denne proces foregår med meget voldelige metoder, for at fremprovokere en indrømmelse. Et barn kan ikke vende tilbage til sin familie, førend sådan en uddrivelse er sket succesfuldt. Men i mange sager, der er rapporteret, nægter familien eller lokalsamfundet at tage barnet tilbage efter en anklage.(SSN 2010) Dette fordi de er bange for at barnet vil påvirke hele lokalsamfundet og familien negativt med sine onde kræfter.

5.2. Anklager leder til vold

Fænomenet er omgivet af ekstreme former for voldelige overgreb mod børnene. Studier viser at, børnene holdes fanget i kirken, de tvinges til at faste i flere dage og nogle gange måneder. De tvinges til at drikke gift, bliver overhældt med benzin og sættes ild til, bliver slået og tæsket, får skåret lemmer af og i værste tilfælde med døden som følge. Metoderne som anvendes, har til formål at drive de onde kræfter ud af barnet i den tro af de kræfter som barnet menes at have fået, er mulige at fordrive.

"This boy was burnt with hot water and suffered 1st and 2nd degree burns as a result, because he was thought to be a witch. He was then dumped on the streets" (SSN 2010:12)

"This girl had a nail driven into her head because she was believed to be a witch. This left her with a permanent mental disability. She was found living on the streets." (SSN 2010: 14)

"In case 002 an eleven year old boy had acid poured on him after being accused of witchcraft and later died of his wounds. In case 004 a boyr was beaten and tortured by his community after being branded as a witch and then left to die in the local marketplace" (SSN 2010:16)

Konsekvenserne for barnet er derfor meget alvorlige og studier viser, at børnene har svært ved at vende tilbage til et 'almindeligt' liv efterfølgende. Studier fra Nigeria viser at i 81% af de anklagede sager, ender barnet med at leve på gaden efterfølgende. (SSN 2010:3)

5.3. De nye vækkelseskirker

Der er en tæt sammenhæng mellem fænomenet og de nye vækkelseskirker.⁶

⁶ Vækkelseskirker er en oversættelse af 'Pentecoastal Churches'. Disse kirker er mere højlydte, bruger sang og tror på helbredelse gennem børn. De adskiller sig derfor fra de mere traditionelle kirker som den katolske og protestantiske. De har en stærk tro på Helligånden, som kan give en person kræfter til at overkomme sygdomme og lign. ved at bruge håndspåleggelse på den syge og gennem bøn.

"Most often, though, suspected child witches are taken to an 'église de reveil', church of awakening, sometimes also referred to as a miracle church, by the adults who are responsible for them. There the preacher engages in a diagnostic procedure during a private consultation, in order to identify the children as possible witches. A number of churches in Kinshasa have made the exorcism of child witches their speciality" (De Boeck: 131)

Det er vigtigt at understrege, at i de fleste tilfælde med anklager, kommer disse ikke fra kirken, men fra familierne selv. Kirkens rolle bliver efterfølgende at bekræfte (og dermed legitimere) anklagen og komme med en løsning til problemet. Kirkens 'diagnose'/bekræftelse af en anklage, har til formål at lede til en proces, hvori barnet kan blive 'healet'/uddrevet af de onde kræfter. Kirken forbinder hekserianklager med Satans værk og opfatter det som udelukkende ondskab, som skal fordrives (De Boeck) Troen på at Helligånden kan rense et barn er stærk, og for at dette kan ske, vil barnet blive placeret i midten af en cirkel, hvor kirkens medlemmer, typisk kvinderne vil prædike for barnet. Sådanne seancer kan vare flere dage eller uger, hvor barnet udsættes for forskellige former for fysisk og psykisk vold.

Ifølge Filip De Boeck er der en voksende 'spirituel usikkerhed' i Congo som leder til en opblomstring af de fundamentalistiske kristne spirituelle kirker, som kan varetage befolkningens usikkerhed. Det er ikke alene udbredt i Congo, men i mange afrikanske lande. Han mener, at kirkerne kan imødekomme et behov i befolkningen, som søger sikkerhed mod 'spirituelle angreb' og 'okkulte kræfter'. Troen på 'det gode' og 'det onde' flourer i samfundene og med hjælp fra Helligånden og gennem prædiken, kan man overkomme disse kræfter som kan skade en. (De Boeck:144)

Disse nye kirker, indtager en position i samfundet, hvor de medvirker til at definere, hvad som er rigtigt og forkert. Selvom det typisk ikke er præsten, som fremsætter en anklage, så medvirker de til at opretholde en tro på, at børn kan være besat af hekse, fordi de prædiker omkring dette i kirken. De bidrager til at skabe et miljø, hvor hekseri socialt accepteres af befolkningen og legitimerer troen herpå ved at bekræfte en mistanke og en anklage i en familie.

Mange af de såkaldte vækkelseskirker eller spirituelle kirker som sættes i forbindelse med børnehekse, reklamerer med at de holder 'healing sessions' hvor de kan redde dit barn fra hekseri. Således medvirker de til at reproducere en tro i samfundet.

I Nigeria har den nigerianske kvinde og apostle Helen Ukpabio været en væsentlig årsag til, at troen på børnehekse er så udbredt og accepteret i samfundet. Hun begyndte i 1990'erne med at producere videoer og bøger, hvor hun definerede en børneheks og beskrev, hvordan disse kræfter kunne fjernes fra et barn. De fleste af dem som arbejder med børnehekse, mener at hun er en væsentlig årsag til problemet. (UNICEF 2008, SSN 2010) I den omtalte dokumentarfilm fra 2008, som følger stifteren af organisationen 'Safe Child Africa', Gary Foxcroft vises interview med lokalbefolkningen i Akwa Ibom staten, som her beskriver, at de har hørt om at børn kan være hekse igennem videoer og bøger lavet af hendes kirke. De har set det på tv, hvordan man kan se om et barn er besat af heksekræfter. (Dispatches 2008)

5.4. Børnehekse i Europa

Anklager om hekseri hos børn er ikke begrænset til de afrikanske lande alene og der er tilfælde med beskyldninger i Storbritannien. (Secker 2012:23) I 2006, lavede 'The Department for Education and Skills' i England en rapport over omfanget af anklager om hekseri blandt den afrikanske diaspora i landet. Her identificerede man i alt 93 sager, hvor et barn var anklaget for hekseri. Dog kunne kun 38 ud af de 93 sager anvendes i deres analyse, fordi der var manglende information og dokumentation i de resterende sager. (Stobart 2006:8) De nåede frem til det antal sager ud fra rapporter fra politiet, socialarbejdere og skoler og NGO'er. De fleste sager omhandlede børn, som kom fra Congo og dernæst fra Nigeria. (ibid:12)

Deres studier viste, at de fleste anklager mod et barn, kom som følge af, at et barn havde en afvigende adfærd, havde en fysisk skavank eller sygdom. Studiet viste også, at de involverede børn levede i hjem, som var 'komplekse' i den forstand, at det var svært at identificere, hvem som var primær forsøger for barnet, hvem som var familie og hvem der 'bare boede der' (ibid:19) og der var typisk en del konflikter i hjemmet og polygame ægteskaber.

I London, Storbritannien har de i de senere år oplevet en del sager, hvor børn i den Congolesiske diaspora, udsættes for vold i forbindelse med hekseanklager i de lokale kirker. I 2006 lavede den britiske kriminolog Richard Hoskins en dokumentar for BBC omkring børnehekse i London, hvor han viser tilfælde, hvor børn anklages for hekseri. Noget tyder på, at familier som migrerer fra Congo til Storbritannien, tager deres tro på hekseri med sig. Nogle familier sender deres børn tilbage til Congo, for at få 'renset' barnet for de heksekræfter, som de tror på barnet besidder. (Witch Child 2006) Tilbage i 2000, skrev Svenska Dagbladet om en Congolesisk familie i byen

Skogås, hvor en far havde slået sit barn ihjel i den tro, at hun var besat af heksekrafter. (Ekholm-Friedman 2000) I flere avisartikler fra britiske aviser, er der ligeledes beskrevet tilfælde, hvor børn er udsat for vold i forbindelse med hekseanklager.

5.5. Opsamling

Som dette afsnit beskriver, er børnehekse udbredt i flere afrikanske lande og i blandt den afrikanske diaspora i Storbritannien og i en sag fra Sverige. Troen på børnehekse er begrænset til nogle afrikanske lande og primært Congo og Nigeria. Der kan spores en sammenhæng mellem en lang tradition og kultur i landene omkring hekseri og de nye vækkelseskirker i landene. Troen er så stærk, at den 'flytter med' familierne, selvom de forlader deres fødeland.

6. Nigeria – Akwa Ibom staten og hekseri

Dette afsnit har til formål at beskrive generelle samfundsforhold i Nigeria med henblik på at skabe en bedre forståelse for, hvorfor et fænomen som børnehekse opstår i denne kontekst. Jeg vil gennemgå, hvordan hekseri har været en del af den nigerianske kultur igennem historien. Anklager om hekseri er primært begrænset til Akwa Ibom staten i det sydlige Nigeria. Mit fokus vil derfor være rettet mod dette specifikke område. Akwa Ibom staten ligger i det sydlige Nigeria og har en befolkning på over 5 millioner. Staten er en af landets 36 delstater og blev etableret i 1987. Det er en af de mest olie- og gas producerende stater i landet. Befolkningen her er primært kristne, men bekender sig også til lokale traditioner og tro, herunder troen på hekseri. De fem etniske grupper som lever i Akwa Ibom staten er Ibibio, Obolo, Eket Annang og Oron, hvor Ibibio er den største gruppe.

6.1. Sociale og økonomiske forhold i Nigeria

Nigeria er et af de folkerigste lande i Vestafrika med en befolkning på over 173 millioner indbyggere. Landet ligger i Guineagolfen og grænser op til Benin, Elfenbenskysten, Chad og Cameroun. Befolkningen består af omkring 200 forskellige etniske grupper, hvor Hausa, Fulani, Yoruba og Igbo er de fire største. Hovedparten af befolkningen lever i den sydlige del af landet,

hvor også de største byer ligger. Nigeria har siden 1996 været inddelt i hovedstadsområde og 36 delstater, som yderligere er inddelt i 774 lokalt styrede områder (local government areas). Nigeria har været under Britisk kolonistyre frem til 1960, hvor etniske spændinger i landet ledte til borgerkrigen, også kaldet Biafrakrigen (1967-1970)⁷ Frem til 1999 har Nigeria været styret af skiftende militærregimer og meget politisk uro i landet. Selvom Nigeria er rig på olieressourcer, oplever landet ekstrem store problemer med fattigdom og korruption. Udover politisk uro, er der store problemer med etniske og religiøse modsætninger. Lige nu præges Nigeria af den islamistiske gruppe Boko Haram i den nordlige del af landet, som med voldelige og ekstreme metoder kæmper for at indføre Sharia-lovgivning i hele landet. Boko Haram blev i marts 2015 en del af Islamisk stat (IS)

Nigeria oplever seriøse sociale og økonomiske udfordringer. Selvom landet har en enorm produktion af olie og gas, så er der en stor ulighed og fattigdom i landet. 70% af befolkningen lever for under 1.25 US dollar om dagen (IFAD) De har store problemer med HIV/AIDS og den forventede levealder er kun 52 år. (Worldbank) Som følge af mange år med politisk uro og korruption, mangler der midler i uddannelsessystemet og det sociale system, store dele af befolkningen er uden arbejde og børn kommer ikke i skole. I Niger delstaten har der været store konflikter over olieressourcerne, som påvirker landets sociale forhold. ligeledes er miljøet påvirket af den store olieudvinding. Dette bidrager til at befolkningen har svært ved at dyrke landbruget i dette område og dermed brødføde sig selv.

6.2. Hekseri i Akwa Ibom staten, Nigeria

Jeg bruger Daniel Offions beskrivelser og analyse af hekseri blandt Ibibio folket i Akwa Ibom staten. Han undersøgte folkets forhold til hekseri i 1970'erne og ligesom Evans P. viste med sine studier blandt Azande folket, fungerer hekseri blandt Ibibio folket som en logisk forklaringsmodel på det uforklarlige.

Ibibio folket tror helt generelt på, at hekseri kan påvirke et individs helbred, succes i livet, adfærd og generelt hvordan et individs liv vil forme sig. Ibibio folket tror på, at både kvinder og mænd kan

⁷ Biafrakrigen varede fra 1967-1970 og var en politisk konflikt om områder. Biafra var en selvstændig republik i perioden 30 maj 1967-15 januar 1970. Før og efter denne periode en del af Nigeria. Efter et militærkup, fulgte omfattende etniske uroligheder blandt Igboerne i sydlige Nigeria og Fulani og Hausa i nord. Disse spændinger er fortsat selv efter krigens afslutning. www.wikipedia.org / www.denstoredanske.dk /

være hekse. I de senere år er også børn blevet beskyldt for hekseri. Heksekræfter opfatter de som en substans, som alle individer i princippet kan tilegne sig, hvis de kommer i kontakt med en heks som har disse kræfter. De tror ikke på at kræfterne nedarves, men at de kan erhverves ved at spise eller drikke den i en drøm. De tror på, at denne substans sidder i maven og gør det muligt for en heks, som besidder disse kræfter at forvandle sig selv til at være et dyr. (Offiong 1991:84)

Ibibio folket oplever verden som en kamp mellem 'det gode' og 'det onde' og enhver form for ulykke i hverdagslivet betragtes som værende onde kræfter, der skal bekæmpes. Ibibio folket identificerer to former for hekseri – sort og hvid, hvor dem som besidder sort hekseri vil udføre onde handlinger, såsom at dræbe deres ofre. Hvorimod den hvide hekseri er harmløs og vil ikke skade andre. Offiong belyser, hvordan hvide hekse har en større status i samfundet og dem som besidder hvid hekseri har mere magt og derfor kan beskytte sig selv. Dette kan være en af grundene til, at folk derfor gerne fortæller at de er hekse, fordi de hvide hekse opfattes som harmløse. Dog kan det ske, at en person som har de hvide heksekræfter kan anvende disse forkert og derfor blive en sort heks. (Offiong 1991:87)

Ibibio folket skelner ikke mellem heks og hekseri og bruger det samme ord *if ót*. Ordet har dog to betydninger. Den første betydning henviser til adfærd, hvor en heks forstås som en person der afviger fra den forventede opførsel.

"A witch is any person who behaves abnormally; that is, outside the expected patterns of behavior. Parents might thus refer to a child who behaves badly as a witch" (Offiong 1983:110)

En god person i Ibibio opfattelse er en person som er; mild, uselvisk, respektfuld, social, modig, generøs og ærlig. (Offing 1991:108) Den ideelle mand er seksuelt potent, han betaler for sine børn, han tager sig af sin familie, inklusiv forældre og særligt hvis de er ældre. Den ideelle kvinde skal være mild, selvkontrolleret, være en god kok og hun skal være lydige og seksuelt tro til sin mand. Det ideelle barn skal være ivrig efter at løbe ærinder, de er ikke-voldelige og de skal imitere deres forældres adfærd og opførsel. Piger er særligt forventet at være flittige og pligtopfyldende. Egenskaben en heks kan have er altså defineret ud fra sociale normer og opfattes ikke som noget der er nedarvet. Således definerer Ibibio folket, hvad der er acceptabelt og hvad som opfattes som afvigelser og dem som afviger er derfor hekse i deres optik.

Den anden betydning referer til den person som lokalsamfundet identificerer som værende en heks. Lang tid før en egentlig beskyldning finder sted, vil lokalsamfundet tale om og sladre om denne persons adfærd og handlinger. Beskyldninger er derfor en lang proces af diskussioner og anklager blandt befolkningen, som foregår længe før at en heksedoktor har udnævnt den anklagede person for at være en heks.

"People become witches in several different ways. People may decide to become witches because of their natural tendency to do evil. They are envious or jealous, or may have had some conflict with their relatives or some other persons within the family or community and want to hurt them or other enemies. Enemies can be co-wives, brothers, or sisters, a former husband of a man's wife, somebody with whom a man became involved in a land case, or somebody who took away a girlfriend. In fact, the enemy can be anyone, including one's mother or father, and vice versa" (Offiong 1991:87)

Enhver person kan altså blive anklaget for hekseri og det kræver en heksedoktor til at identificere sådanne egenskaber. Det er dog vigtigt at pointere, at Ibibo folket skelner mellem en heksedoktor og en spiritualist. Heksedoktoren kan fortælle årsagen til eksempelvis dårlig opførsel, dårligt helbred og lign og spiritualisten kan komme med forslag til, hvordan dette kan overkommes. Offiong beskriver, hvordan personer er blevet flyttet fra hospitalet, hvor en indlæggelse ikke hjælper, fordi en heksedoktor har sagt at personen er forhekset og der skal andre metoder til. Samtidig beskriver Offiong også, at personer er blevet indlagt på hospitalet fordi en heksedoktor har slået fejl. (Ibid:95)

Ibibio folket bekender sig til den kristne tro, men i tilfælde, hvor der er mistanke om hekseri vil de primært søge hjælp hos en heksedoktor. Dog viser Offiongs studier, at disse kirker også spiller en rolle i forhold til hekseri, da de bidrager til at bekæmpe onde heksekræfter.

"While the orthodox Christian churches do not, in theory, recognize the belief in witchcraft, data for this paper showed that a staggering number of members of these churches turn either to traditional doctors or spiritualists for rescue from witchcraft. African Christian sects such as Christ Army, Cherubim and Seraphim, Mount Zion, Apostolic Faith, Brotherhood of the Cross and Star, on the other hand, spend most of their time rescuing people from witch attack and other malevolents" (Offiong 1991:100)

Altså søger Ibibio folket til traditionelle heksedoktorer i forbindelse med anklager om hekseri, men samtidig bekender de sig også til kirker, som bekæmper denne heksetro. Dette formodes at betyde, at den kristne kirke i landet har tilpasset sig lokal tradition og tro og taget ibibio folkets tro på hekseri til sig.

Dette viser, at troen på hekseri blandt Ibibo folket er stærk og kan have stor indflydelse på deres hverdags liv og måde at opfatte verden på. Hekseri bliver en årsagsforklaring for dem, en måde at håndtere forandringer i samfundet på. Det medvirker til at opretholde sociale normer og traditioner og sikre sig, at folket opfører sig som forventet. Offiong beskriver ligeledes, hvordan hekseri bruges til at regulere adfærd som jalousi, som kan være skadeligt for sociale relationer. Du er i risiko for at blive stemplet som heks, hvis du ikke følger normen og dette fungerer som en slags samfunds regulator for de sociale relationer.

6.3. Statens forhold til hekseri

Generelt kan det være lidt svært at finde information omkring Akwa Ibom statens og den nationale regerings holdning til hekseri i landet. Det må derfor antages, at hekseri ikke er en problematik som regeringen beskæftiger sig mest med. Dog er det tydeligt, at hekseri påvirker den nigerianske befolkning i deres hverdagsliv. Guvenøren i Akwa Ibom staten implementerede 'Child Rights Act' i 2003 og gjorde det dermed ulovligt og en kriminel handling, at beskyldte et barn for hekseri og dermed mulighed for at give op til 15 års fængsel for anklager om hekseri. (aksgonline.com) Det er svært at gennemskue, hvorvidt den lokale regering følger denne lovgivning og faktisk dømmer i sager om hekseri, da det ikke har været muligt at finde noget materiale herom, hverken i avisartikler eller hos organisationerne der arbejder med børnene. Ifølge Emile Secker eksisterer troen på børnehekse også blandt politiet, hvorfor det kan være en af årsagerne til, at der ikke dømmes efter denne lovgivning (Secker 2013:29)

6.4. Opsamling

Hekseritroen er som dette afsnit viser, en stærk tro i Nigeria og har indflydelse på, hvordan befolkningens hverdagsliv former sig. Safe Child Africa estimerer at op mod 95% af befolkningen tror på hekseri, selvom det både er ulovligt at være en heks og ulovligt at beskyldte andre for at være en heks. Akwa Ibom staten har mange sociale og økonomiske udfordringer, som kan være en bidragende årsag til en opblomstring af hekseriproblematikken i området. Alle former for afvigelser fra den sociale norm, betragtes altså som udtryk for hekseri.

7. Analyse

Jeg har valgt at inddele mit analyseafsnit i to dele. Det første afsnit vil beskæftige sig med, hvilke årsager der findes til børnehekse i Nigeria med udgangspunkt i teorien om strukturel og kulturel vold, med det formål at svare på min problemformulerings første spørgsmål 'hvorfor anklages børn i Nigeria for at være børnehekse'. Andet analyseafsnit vil beskæftige sig med opgavens andet spørgsmål 'hvilke konsekvenser har det for barnet, familien og lokalsamfundet' med udgangspunkt i teorien om social stigma. Til sidst vil jeg lave en opsamling af de to analyseafsnit og sammenkoble de to problemstillinger med hinanden.

7.1. Første analyseafsnit: Strukturel vold og børnehekse i Nigeria

Stemplingen af børn som hekse i Nigeria, har flere årsager. En kombination af økonomiske, politiske og sociale faktorer kan medføre anklager om hekseri hos børn. Flere antropologer og sociale arbejdere der beskæftiger sig med emnet, er enige om at fænomenet og den vold som omgiver det, er et resultat af 'krise' i samfundet. Filip De Boeck kalder det en form for 'multi-crisis' (De Boeck 2000) og mener at forhold som en øget individualisering, betalt arbejdskraft og finansielt pres lægger et stort pres på familie strukturerne i samfundet, som leder til et nedbrud i familierelationerne og dysfunktionelle familier - særligt har forældre mistet deres autoritet i forhold til barnet. (Ibid 2000) Sammen med en generel fattigdom og familiers manglende evner og ressourcer til at imødekomme deres børns helt basale behov, presses familierne i en sådan grad, at barnet bliver en byrde for dem og dermed nemme ofre for beskyldninger om hekseri (Secker 2012) I Nigeria, hvor troen på hekseri er så dominerende i forhold til at forklare, den eventuelle ulykke og uheld man kan opleve i livet, finder familier derfor svar og hjælp i de kirker som praktiserer denne tro. (Secker 2012:25) For de fleste nigerianere, forklares dødsfald, sygdom og fattigdom med metafysiske/overnaturlige årsager i stedet for at opfattes som resultat af økonomisk krise, uretfærdige samfundsstrukturer osv. Som jeg redegjorde for i mit afsnit 6 om hekseri i Akwa Ibom staten, viser Daniel Offiong, hvordan der eksisterer en tro på, at adfærd og udseende der afviger fra normen skyldes heksekræfter. Det leder til at forældre vil tilskrive deres barns' afvigende adfærd

eller fysiske anormaliteter som et udtryk for hekseri. Børn med fysiske eller psykiske skavanker er derfor i risiko for at blive stigmatiseret og stemplet som hekse.

Hertil kommer endnu et forhold, nemlig at Helen Ukpabio som driver kirken Liberty Gospel Church og i de senere år har prædiker omkring hekseri hos børn gennem videoer, bøger og seminarer rundt omkring i landet og dermed har skabt en tro på, at børn kan være hekse. Samtidig producerer hele Nollywood industrien film, hvori der indgår beskeder og budskaber, som promoverer troen på at børn kan være hekse.

Altså kan der identificeres en række forskellige faktorer, der tilsammen leder til fænomenet, børnehekse i Nigeria. Jeg vil argumentere for, at børn stigmatiseres som følge af former for strukturel vold, i en kultur, hvor heksetroen er stærk og hvor anormaliteter opfattes som udtryk for hekseri. Dette vender jeg tilbage til i andet analyseafsnit.

Ifølge teorien om strukturel vold, definerer Galtung følgende præmisser som værende tilstede, når der er tale om at strukturel vold.

- Ydre påvirkninger i en sådan grad, at en person ikke kan få opfyldt sit potentiale
- Manglende kontrol over egne sociale forhold
- Der er uundgåelig berøvelse af livet

Ud fra disse præmisser, vil jeg i følgende analysere, hvilke årsager der findes til fænomenet børnehekse. Jeg vil argumentere for, at der findes flere årsager der så til sammen skaber en kultur, hvori fænomenet opstår.

Jeg har identificeret fire årsager som jeg mener i kombination leder til anklager om hekseri. De er som følgende;

- Fattigdom
- Pressede familier og forandrede relationer
- De nye vækkelseskirker
- Helen Ukpabio og 'Nollywood' industrien.

7.1.2 Fattigdom

Ifølge Johan Galtung, kan fattigdom betragtes som former for strukturel vold, der nægter det enkelte individ sit potentiale i livet. Forhold, der betyder at mennesker lider i en sådan grad, at det har alvorlige og negative konsekvenser for deres livsførelse. I forhold til, hvorfor børnehelseproblematikken opstår i et land som Nigeria, foreslås det at fattigdom er en af grundene hertil. Fattigdom alene skaber ikke fænomenet, men bidrager til, at der skabes nogle forhold, der gør at børn lever i en udsat position i samfundet. Nigeria har oplevet mange årtier med korrupsion, borgerkrige og brud på de menneskelige rettigheder. I Akwa Ibom staten er der en høj fattigdomsrate og som følge af mange års konflikt over olieressourcer, oplever befolkningen store miljømæssige og økonomiske udfordringer. Omkring 70% af befolkningen lever for under 1.25 USD om dagen og i landområderne lever op mod 80% af befolkningen under fattigdomsgrænsen. Der er store problemer med sygdomme som HIV/AIDS, tuberkulose og Malaria i landområderne. Omkring 400.000 børn lever med HIV/AIDS i Nigeria og op mod 2 millioner børn er forældreløse som følge af HIV/AIDS. (avert.org) Mange nigerianere tilskriver disse forhold som resultater af 'spirituelle kræfter' og søger derfor svar og forklaringer i heksetroen.

Safe Child Africa har dokumenteret adskillige sager, hvor fattigdom leder til anklager om hekseri. Børn anklages for at være skyld i deres mødres sygdom. På grund af fattigdom, kan de ikke betale for behandling og for dette beskyldes barnet for at være en heks. (SNN 2010:26) Et andet barn blev beskyldt af lokalsamfundet for at være skyld i familiens fattigdom og i mange sager, beskyldes barnet også for at være skyld i sygdom som familien oplever. Der findes mange sager, hvor dødsfald i familien forklares med at barnet besidder heksekræfter og derfor har forårsaget dødsfaldet. Manglende uddannelse og generel oplysning omkring, hvorfor sygdomme opstår skyldes fattigdomsproblemer i samfundet. Mange er af den opfattelse, at sygdom og ulykke skyldes hekseri, hvorfor helt almindelige sygdomme og fysiske skavanker tilskrives hekseri. (Batterbee, Foxcroft & Secker 2009:12)

Fattigdom i sig selv, er ikke en indikator for at hekseanklager vil opstå, eftersom at mange afrikanske lande oplever store problemer med fattigdom og ikke problemer med hekseanklager.

Men i forhold til børnehekse i Nigeria, tyder det på, at fattigdom sammen med andre forhold, kan lede til anklager om hekseri hos børn.

7.1.3 Pressede familier og forandrede relationer

Institutionen og ideen om ægteskab og familien har forandres sig i takt med den vestlige indflydelse på det nigerianske samfund. Selvom flere uddannede familier, favoriserer den lille nære familie enhed, så er det fortsat ideen om den udvidede familie som dominerer største dele af det nigerianske samfund. Mænd er familiens overhoved, børn er værdsatte, polygami er udbredt og der er en forventning om, at man tager sig af hinanden, også økonomisk. (Falola 2000) Den nigerianske familie fungerer som socialt sikkerhedsnet, da dette ikke er udbygget i landet. Familien tager ansvar for hinanden og har som funktion at definere og opretholde de sociale roller i familien som defineres ud fra køn, alder og generation. Familien består som oftest både af fætre, kusiner, bedsteforældre, venners børn udover forældrene og børnene. Børnene vokser op i store familier, hvor de forventes at acceptere og respektere de sociale normer som er foreskrevet. Et barn forventes at respektere de ældre i familieenheden og straffes herfor, hvis de ikke gør. Der er en klar forventning om, at barnet skal værdsætte sin familie og tænke sin familie først. Dette for at undgå en stor individualisering i barnet (Falola 2000)

Men i takt med at samfundet er blevet påvirket af udefrakommende forhold som økonomisk modernisering, vestlig uddannelse, migration fra land til byområder og betalt arbejde, er de sociale roller også blevet påvirket. Familien er ikke længere i samme grad en 'sikker' enhed, men er blevet splittet og i mange tilfælde dysfunktionelle. Forældre bliver gift på ny eller lever alene som følge af dødsfald eller migration. I 70% af sagerne om børnehekse, som Safe Child Africa har undersøgt, kommer barnet fra et 'nedbrudt hjem' og er enten forældrelose eller en af forældrene er døde. Forældrene kan være skilt og barnet lever med en step-forældre, som vil fremsætte anklagen. (SNN 2010:27) Som jeg redegjorde for i afsnit 6 om Nigeria, er landet påvirkede af mange års korrupsion, fattigdom og udfordringer med sygdomme som HIV/AIDS, som har indflydelse på de sociale relationer i familierne. Børn der mister deres forældre til sygdomme, ender ofte med at leve alene, med sine søskende eller hos slægtninge. Familier, der allerede er pressede pga. fattigdom vil derfor opleve det som en stor byrde, at tage sig af et ekstra barn. Interviews med børn, der er anklaget for

hekseri, beskriver dette forhold, hvor de ofte føler sig uønskede i deres 'nye' familie. (Cimpric 2010:24) Gnidninger mellem barnet og den nye familie kan derfor lede til anklager om hekseri.

Når familier oplever ulykker som sygdom og dødsfald som følge af fattigdomsproblemer, presses de sociale relationer i familien. Det kan være en svær økonomisk byrde for en familie, hvis den ene forældre dør. Det kan være svært for den efterladte forældre at skulle tage sig af sine børn helt alene. Ifølge Daniel Offiong, er der stærke forventninger til de sociale roller og normer i samfundet og når disse ikke indfries, forklares det med hekseri (Offiong:109) Et barn er forventet at adlyde sine forældre og behandle dem med respekt. Men denne forældre autoritet er ifølge Cimpric og De Boeck ikke længere så stærk i de afrikanske familier. Børn udfordrer derfor forældrerollen og kan betyde at forældrene føler sig pressede/truet af barnet.

7.1.4 De nye vækkelseskirker

Den vold, som børn anklaget for hekseri, udsættes for, udføres i rituelle ceremonier i en lokal kirke. Typisk kommer en anklage om hekseri ikke direkte fra kirken, men fra familien selv. For at få en mistanke om hekseri bekræftet, søger familien til kirken. Her har de mulighed for at få 'renset' barnet for heksekræfter.

De kirker, som er involveret i problemet, er de nye såkaldte 'vækkelseskirker'. Vækkelseskirkerne er mindre end de traditionelle katolske kirker, de er drevet omkring en tro på ånder, de er meget emotionelle og bruger meget dans og at tale i tunger i deres virke. De har en stærk tro på Helligånden og bruger dennes magt til at skabe en tæthed mellem Gud og individet. Præsterne i disse kirker siges at være profeter som guides af Helligånden og derfor siges de at kunne identificerer 'onde kræfter' som hekseri hos en person og derefter rense personen fra disse 'onde kræfter'. (Cimpric 2010:33)

Kirkerne fungerer i det nigerianske samfund som et slags 'offentligt debatforum', hvor diskussioner omkring hvad der er 'godt' og 'ondt', Helligåndens magt og indflydelse på livet og omkring hekseri ofte er i fokus. Kirkerne har taget heksetroen til sig og mange af de 'nye' kirker praktiserer derfor hekseuddrivelse af børn. I studier fra Akwa Ibom staten skønnes det, at i 31% af anklagerne om hekseri hos børn, kom fra en lokal præst (Foxcroft & Secker 2010) Selvom det i de fleste sager

kommer fra familien, kan præsten også fremstille en anklage. Når et barn tages til kirken, for at få bekræftet en mistanke om hekseri, efterfølges det af en ceremoni, som præsten betales for at udføre med det formål, at rense barnet for hekseri (Secker 2012) Det er i denne sammenhæng, at barnet udsættes for forskellige former for vold og overgreb.

En uddrivelses ceremoni bygger på ideen om, at verden er dualistisk og består af 'det gode' og 'det onde' (Cimpric 2010) De her nye kirker bruger healing og frelse af sjælen, som de mener kan være besat af onde ånder, herunder heksekræfter. For at præsten kan 'rense' barnets sjæl, er det nødvendigt at barnet indrømmer og vedstår, at de er en heks. For at få sådan en vedkendelse fra barnet, anvendes der meget voldsomme metoder. Barnet tages til kirken, hvor de ofte er i flere dage, uger eller måneder og nægtes adgang til vand og drikke, og udsættes for vold, hvis de ikke indrømmer at de er en heks (UNICEF 2008:17)

Børn bliver slået, bliver brændt med syre eller kogende vand, de bliver forgiftet og tvinges til at drikke kemikalier, de får stukket søm ind i hovedet eller skåret med en machete, piger kan voldtages og i værste tilfælde slås ihjel.

Mange af de præster, der foretager uddrivelses ceremonierne, tjener rigtig mange penge på det og får samtidig en betydelig status i samfundet. *"...detecting child witches brings not only money, but also a certain social status and popularity that draws new members and 'clients' and leads to yet more income. Accusations against children therefore form part of a vicious circle of the prophets' 'business' and their status"* (Cimpric 2010:36)

Det kan typisk koste mellem 20.000-40.000 nigerianske Naira pr. barn svarende til mellem 90 og 180 EURO, hvilket er mange penge for en nigeriansk familie. (UNICEF 2008:23)

Som konsekvens heraf, at der er mange penge i at uddrive heksebørn, og der er i de senere år vokset en masse kirker frem i Nigeria, som har det ene formål at identificere heksebørn og dernæst uddrive dem. (Cimpric 2010) Hvilket kan tolkes som, at det er en god forretning og ikke andet. Meget tyder i hvert fald på, at de nye kirker som vokser frem, ikke alene i Nigeria, men i de fleste afrikanske lande, er drevet af andre mål end at dyrke Gud. De har en stærk social funktion i samfundet, hvor de ved at bekæmpe 'det onde', bidrager til at skabe social stigma.

7.1.5 Helen Ukpabio og Nollywood industrien

Den nigerianske filmindustri også kaldet 'Nollywood' er den tredje største industri efter Hollywood i USA og Bollywood i Indien. Nogle af de mest brugte temaer i Nollywood industrien er spiritualitet, magi og hekseri og kan inddeles i to genrer; den kristne/evangeliske og horror/voodoo genren. I 1999 udgav den nigerianske kvindelige apostle fra kirken Liberty Gospel Foundation Gospel Ministries, Helen Ukpabio filmen "End of the wicked". I denne film og i bogen "Unveiling The Mysteries of Witchcraft" beskriver hun udførligt, hvordan børn kan besidde heksekræfter, som kan skade andre. Filmen viser meget voldsomme billeder af, hvordan børn bliver besat af heksekræfter og dermed skader deres familie. Hun viser, hvordan forskellig adfærd, som hun beskriver som forkert, kan være tegn på, at et barn er en heks. Det kan være at et spædbarn græder meget om natten, har feber og børn der er stædige og ikke adlyder deres forældre. Derudover beskriver hun, hvordan fysiske skavanker og sygdomme kan skyldes hekseri. Hendes kirke og arbejde i landet, har haft stor indflydelse på fremvæksten og omfanget af anklager om børnehekse. Selv siger hun, at hun ikke er skyld i at børn udsættes for vold (Dispatches 2008)

Men flere studier fra landet viser, at befolkningen påvirkes og influeres af hendes film og bøger og medvirker til, at de retfærdiggør anklager om hekseri hos børn. (Secker 2012, SNN 2010) Eleanor Ann Nwadinobi argumenterer for, at filmene "*...foster a climate of fear and doubt which immediately puts children into a vulnerable position*" (Secker 2012:26)

At medierne og film fremstiller forskellige adfærdsmønstre og værdier, der afviger fra den accepterede norm i samfundet, leder således til social stigmatisering af nogle børn. Der skabes en kultur omkring hekseri i medierne, der legitimerer anvendelsen af vold mod børn, i den tro at de besidder heksekræfter.

7.2. Andet analyseafsnit: Stigmatisering af børn som følge af anklager om hekseri

En af de alvorligste konsekvenser af den heksediskurs som optræder i Nigeria, er den stigmatisering og vold som børnene udsættes for. Som følge af strukturel og kulturel vold i samfundet, der leder til anklager om hekseri, oplever flere tusinder børn årligt at blive stigmatiseret for livet. I det første

analyseafsnit, har jeg argumenteret for, at strukturel vold kan lede til kulturel vold og dermed legitimere den direkte vold som børn udsættes for i Nigeria. Konsekvenserne heraf, er en stigmatiseringsproces af barnet, som betyder, at det anklagede barn i de fleste tilfælde ikke kan leve med deres familie eller i lokalsamfundet fremadrettet, og derfor efterlades til et liv på gaden. I det følgende vil jeg analysere de konsekvenser det har for barnet, familien og lokalsamfundet.

Erving Goffmann opstiller tre præmisser for, hvornår stigma opstår

- fysiske skavanker, kropslige tydelige tegn
- karaktertræk der er usynlige
- 'tribal' stigma, stigma omkring race, etnicitet og religion

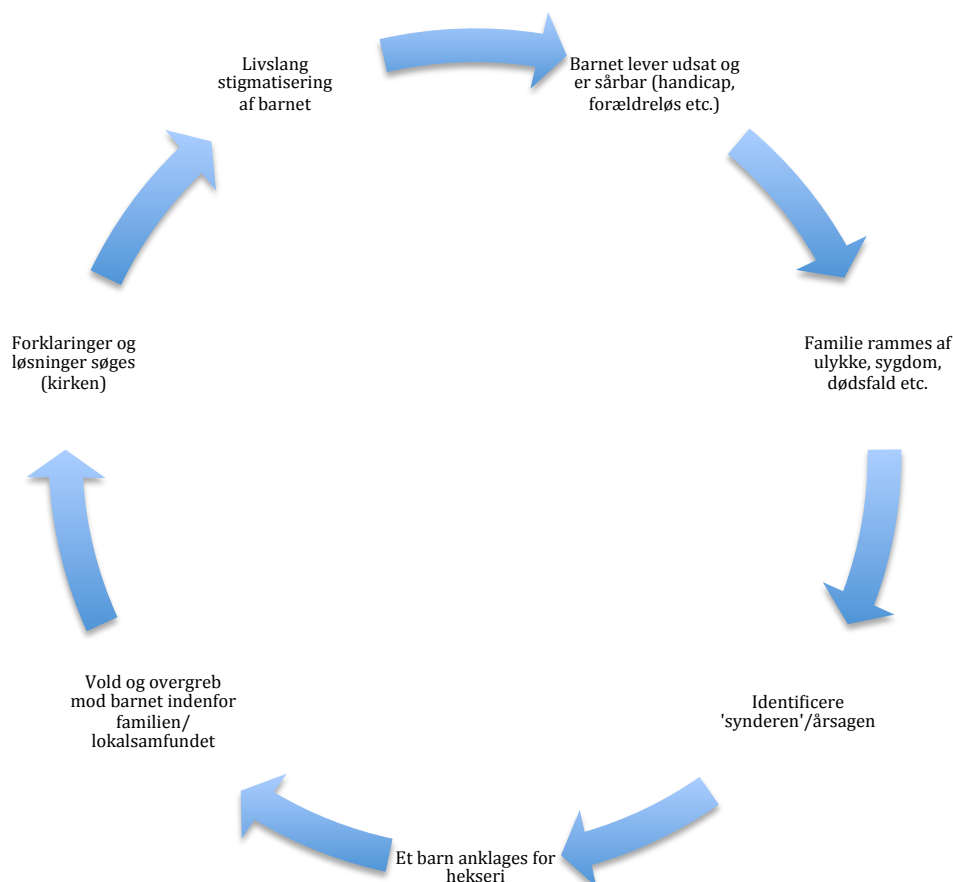
Den proces, hvori stigmatisering af en person foregår, er kompleks. Som jeg redegjorde for i mit teoriafsnit, skal social stigma betragtes relationelt. Stigmatiseret er ikke noget man *er*, men noget man *bliver* i mødet med andre mennesker. Alle mennesker kan altså i en eller anden sammenhæng opleve at blive stigmatiseret, fordi man afviger fra normen. I et samfund som Nigeria, hvor troen på hekseri er en dominerende faktor i hverdagslivet, og hvor adfærd eller udseende der afviger fra normen, betragtes som udtryk for hekseri, er det derfor naturligt, at der finder en stigmatiseringsproces sted af de individer, som anklages for at være en heks.

I forbindelse med børnehekse i Nigeria, er det en kompleks proces, når et barn anklages for hekseri og dernæst udsættes for ekstreme former for vold. Forud for en anklage, er der allerede foregået en proces, hvori et barn opfattes som afvigende i forhold til normen og dermed stigmatiseres i samfundet. Dette leder til en anklage, som leder til vold, som leder til endnu stigmatisering og barnet afvises i lokalsamfundet og familien. Der foregår en slags dobbelt stigmatiseringsproces som er svær at bryde ud af for barnet. Det hele begynder med, at et barn lever udsat i sit lokalsamfund. De kan være forældrelose, syge eller handicappede. Dette i sig selv, vil ikke lede til anklager om hekseri. Men sker der noget for familien, barnet lever hos, som sygdom, dødsfald og ulykker, kan dette udløse en seriøs mistanke overfor barnet, om dets skyld i ulykken familien oplever. Dette kan lede til vold og overgreb og afvisning af barnet. Mistanken mod barnet opstår som følge af den tro på hekseri, der findes i samfundet. Troen på at ulykker og sygdom skyldes hekseri, er så stærk i samfundet, at det giver mening for familien at forklare det med denne. Som jeg redegjorde for i første analyseafsnit, er der opstået en kultur i Nigeria, hvor børn betragtes som i stand til at besidde

heksekræfter og denne kultur involverer voldelige overgreb. Så når en ulykke sker, er det nærliggende at forklare det med, at barnet besidder heksekræfter og derfor er skyld i hændelsen.

En anklage om hekseri hos et barn skyldes social stigma som opstår som følge af en kirke og en heksekultur i landet, der har udpeget specifikke træk ved en person, der afviger i forhold til normen. Når barnet stemples som en heks, begynder de voldelige overgreb og konsekvensen heraf, er yderligere stigmatisering i samfundet. Denne dobbelte stigmatiseringsproces, skal betragtes som udtryk for kulturel vold, hvor et individ, her barnet stemples som værende en heks. Kulturel vold er som Galtung definerer det, aspekter ved en kultur der legitimerer den strukturelle eller direkte vold. I den her sammenhæng, legitimerer dele af befolkningen, Nollywood industrien og den kristne kirke anvendelsen af vold mod børn i den tro, at de besidder heksekræfter. Børn fanges altså i en cirkel af anklager, vold og stigmatisering.

Hvordan denne proces foregår kan visualiseres i nedenstående cirkel som Cimpric præsenterer i sit studie af fænomenet (Cimpric 2009:41)

Fysiske skavanker kan lede til stigmatisering af et individ ifølge Goffmann, hvilket er tilfældet i forbindelse med børnehekse. Ligeledes kan usynlige træk, som adfærd og karaktertræk, lede til stigma. Begge præmisser er tilstede i forbindelse med anklager om hekseri hos børn. Som mit empiriske grundlag har belyst, er det forhold som adfærd og karaktertræk hos et barn, som kan lede til en anklage om hekseri og dermed en stigmatisering af barnet.

Konsekvenserne heraf påvirker ikke alene barnet, men også familien og lokalsamfundet. Samfundet påvirkes på den måde, at børn efterlades til et liv på gaden, hvor de yderligere er i risiko for overgreb - seksuelle og fysiske, sygdomme, prostitution og kriminalitet.

7.3. Opsamling på de to analyseafsnit

I forbindelse med børnehekse i Nigeria, har jeg hermed belyst, hvordan der sker en triangulering af volden. Strukturel og kulturel vold leder til direkte vold, som leder til stigmatisering af børn.

I Nigeria er der opstået en kultur, hvor vold mod børn som følge af hekseanklager socialt accepteres. De nye vækkelseskirker, medierne og Nollywood-industrien medvirker til at skabe en kultur omkring hekseri, hvor det legitimeres at udsætte børn for vold. Årsagerne til at denne kultur opstår og dermed fænomenet børnehekse, skyldes flere forhold i landet. Former for strukturel vold betyder at familier lever i fattigdom og med sygdom og er derfor socialt udsatte. Dette lægger et pres på familien og de sociale relationer. Svære vilkår for familielivet, betyder at barnet bliver opfattet som en byrde for familien og er derfor i risiko for anklager om hekseri.

8. Konklusion

Fremvæksten af fænomenet børnehekse i Akwa Ibom staten i det sydlige Nigeria, har i de seneste 15 år udviklet sig til et alvorligt problem for lokalsamfundet. Op mod tusinder af børn er blevet anklaget for hekseri og dermed udsat for ekstreme former for vold. Det har splittet familier ad og placeret børn i en yderst sårbar position i samfundet. Frygten for at hekseri kan ramme en familie har spredt sig i samfundet, i takt med at kirken og Nollywood industrien er vokset frem og dyrker denne overbevisning. Til trods for, at den lokale regering har implementeret Child Rights Act i lovgivningen, fortsætter overgrebene på de anklagede børn og beskyldninger om hekseri fortsætter med at dukke op.

I denne her opgave, har jeg fokuseret på, hvorfor et fænomen som dette vokser frem og hvilke konsekvenser det har for de involverede parter. Mit fokus har været på Akwa Ibom staten i det sydlige Nigeria, hvor problemet er størst. Her har en tro på hekseri eksisteret igennem årtier, men er først de seneste 15 år begyndt at rette sig mod børn. Jeg har undersøgt, hvorfor netop børn er i risiko for anklager om hekseri og hvilken påvirkning det har på deres liv.

Selvom det lader til, at antallet af anklager vokser, er der relativt meget få akademiske studier omkring emnet. De studier der er lavet, er primært foretaget i Congo. De studier der er lavet i Nigeria, fokuserer meget på, hvilke konsekvenser det har for børnene og ikke så meget på, hvorfor fænomenet opstår. Jeg har med denne opgave, derfor forsøgt at kaste lys over, hvorfor børnehekse er så udbredt et fænomen i Akwa Ibom staten i det sydlige Nigeria. Til dette har jeg søgt svar i en allerede eksisterende heksetro i landet, der i kombination med den kristne kirke og den blomstrende Nollywood industri bidrager til konstruktionen af en børneheks. Jeg har ved at inddrage teorien om

strukturel vold, analyseret, hvordan forhold som fattigdom kan medvirke til at et fænomen som dette opstår. Men som min analyse også belyser, er det et komplekst fænomen med mange årsager i kombination med hinanden der skaber børnehekse. Det er svært at sige, hvorfor netop børn udsættes for vold, men ved hjælp af teorierne har jeg belyst, hvordan en kombination af uretfærdige samfundsstrukturer, mediernes fremstilling af børnehekse og kirkens integration af heksetroen kan lede til anklager om hekseri. Den strukturelle vold kan lede til direkte vold og den kulturelle vold, kan legitimere den strukturelle og direkte vold. Dette ses i forbindelse med hekseanklager i Nigeria, hvor kirken er med til at skabe en kultur omkring hekseri, der legitimerer vold mod børn. Social stigma opstår, når individer udpeges som afvigende i forhold til normen og i Nigeria defineres en persons afvigende adfærd som udtryk for hekseri. Det er en svær cirkel at bryde ud af. Når en anklage først er fremsat, er barnet stemplet for livet.

Vold mod børn, der anklages for hekseri er noget som kræver opmærksomhed, eftersom det har alvorlige konsekvenser for barnet, men også for familien og lokalsamfundet. Børn efterlades til at liv på gaden, hvor de igen er i risiko for yderligere stigmatisering, vold og overgreb. Vold mod børnehekse er noget der er indbygget i samfundets strukturer og kultur og kan derfor ikke alene skyldes enkelte individer (forældre, kirken, præsten). Det er derfor vigtigt, at dette fænomen belyses, diskuteres og anerkendes som et problem i Nigeria.

9. Perspektivering og forslag til fremtidige studier om emnet

Et emne som børnehekse i Nigeria indebærer mange interessante problematikker, som jeg mener det fremtidigt kunne være interessant at undersøge nærmere. Eftersom der er lavet få studier om emnet, er det derfor også begrænset, hvor detaljerede informationer der er om årsagerne og konsekvenserne af fænomenet. Jeg vil mene at det fremtidigt ville være interessant, at se nærmere på, hvordan et barns sociale position i en nigeriansk familie er og hvorfor dette kan lede til anklager om hekseri. De fleste af de studier som jeg har anvendt i min opgave, har alle et fokus på, hvordan de involverede børn oplever brud på deres menneskerettigheder og hvilke konsekvenser det har for deres liv. Jeg mener at de studier der er til rådighed, mangler mere grundige undersøgelser af, hvorfor dette fænomen opstår. Selvom der er generel enighed omkring, at en kombination af

fattigdom, kirkens udnyttelse af lokale traditioner og en eksisterende tro på hekseri i landet, tilsammen leder til anklager om hekseri hos børn, mener jeg der er meget mere der kunne undersøges nærmere. Jeg mener, at medierne og Nollywoodindustrien spiller en væsentlig rolle i anklagerne og der er undersøgt for lidt om dette forhold. For at få mere og grundigere information om emnet, vil jeg mene at en etnografisk undersøgelse er nødvendig.

Litteraturliste

Battarbee Lynda, Foxcroft Gary and Secker Emilie 2009: Witchcraft Stigmatisation and Children's Rights in Nigeria. Report produced for Safe Child Africa (tidligere kaldet Stepping Stones Nigeria)

Comaroff, Jean & Comaroff, John 1993: Modernities and its malcontents- Ritual and power in postcolonial Africa. The university of Chicago Press.

Cimpric, Aleksandra, UNICEF, April 2010: Children Accused of Witchcraft – An anthropological study of contemporary practices in Africa. Unicef.com

De Boeck, Filip: At risk, as risk: Abandonment and Care in a World of Spiritual Insecurity, Chapter 11 in "The Devil's Children" af Jean La Fontaine, 2009. Ashgate

European Parliament, Directorate-General for external policies, Policy Department, 2013: Child Witchcraft allegations and Human Rights

Falola, Toyin, 2000: Culture and Customs of Nigeria. Greenwood Press

Farmer, Paul 2004: An Anthropology of structural violence. Current anthropology Vol. 45, No 3. June 2004.

Farmer, Paul 2005: Pathologies of Power. University of California Press, London England

Galtung, Johan 1990: Cultural Violence. Journal of Peace research. Vol 27, No.3 (Aug 1990) pp. 291-305. Sagepub.com

Galtung, Johan 1969 : Violence, Peace, and Peace Research. pp. 167-191. International Peace research Institute, Oslo. Sagepub.com

Molina, Aguilar, USAID 2003-2005: The Invention of Child Witches in the Democratic Republic of Congo – Social cleansing, religious commerce and the difficulties of being a parent in an urban culture. Research for Save the Children

Moore, L. Henrietta and Sanders, Todd 2001: Magical Interpretations, Material realities – Modernity, witchcraft and the occult in postcolonial Africa. Routledge, London

Nielsen, Nellemann Elof, Cho Guul, Michael Adam & Andersen, Svend Aage 2012: Teori i Socialfaglig praksis. Viasystime.dk, Århus

Offiong, Daniel A. 1983: Witchcraft, sorcery, magic and social order among the Ibibio of Nigeria. Fourth Dimension Publishing Co., Ltd. Enugu, Nigeria

Scheper-Hughes, Nancy & Bourgois, Philippe 2004: Violence in War and Peace – An anthology. Blackwell publishing

Schnoebelen, Jill 2009: Witchcraft allegations, refugee protection and human rights: a review of the evidence. New Issues in Refugee Research, Research Paper No. 169. Policy Development and Evaluation Service, United Nations High Commissioner for Refugees, Switzerland.

Secker, Emilie, 2012: Witchcraft stigmatization in Nigeria: Challenges and successes in the implementation of child rights. International Social Work, Sagepub.com/content/56/1/22

Stepping Stones Nigeria (SSN), December 2010: Report on Accusations of Witchcraft Against Children in Akwa Ibom State, Nigeria

Stobart, Eleanor 2006: Child Abuse Linked to Accusations of "Possession" and "Witchcraft". Department for Education and Skills, Storbritannien.

UNICEF, June 2008: The causes and prevalence of accusations of witchcraft among children in Akwa Ibom State

Dokumentarfilm fra Youtube:

Dispatches: Saving Africa's Witch Children 2008. Red Rebel film.

https://www.youtube.com/watch?v=ooXBMU_06vg

Witch Child documentary: Richard Hoskins. <https://www.youtube.com/watch?v=kRqrGHA-Azs>

Internetsider:

<http://www.data.Worldbank.org>

www.ruralpovertyportal.org. - sponsored by IFAD

http://www.unicef.org/nigeria/media_4214.html

www.unicef.com

www.akwaibomstate.com

www.CRARN.net

www.safechildafrica.com - tidligere Stepping Stones Nigeria !

www.dinnoedhjaelp.dk

Bilag 1:

fra http://www.unicef.org/nigeria/1974_4214.html

OUR STORIES – EPISODE 1

Sig-tune

Narrator: Welcome to the first edition of ‘Our Stories’. ‘Our Stories’ are true accounts of what children have suffered in the hands of those who branded them witches. My name is Abasifreke Moses Akpan.

Stay tuned.

I am sure the word ‘witch’ is not new to you. It is somebody who practices witchcraft. It is believed that people who are witches have supernatural powers. They fly at night to meet with other witches and plan evil against other people. Their meeting places are referred to as coven. All of us were driven from our homes in Akwa Ibom State because we were branded witches by people who should protect us. We were picked up by the President of Child Rights and Rehabilitation Network (CRARN), Mr. Sam Ikpe-Itauma. In this first edition, you will listen to a drama sketch about the strong belief in witchcraft. Stay tuned.

Insert Drama

Narrator: As you heard in that drama, the woman was willing to go and see a pastor or prophetess to know if her problem was caused by a witch. Now let’s listen to a testimony.

My name is Augustine Ilemsi. I came from Orofongho Local Government. I am 11 years old. One day I went to school in the morning and I came back in the afternoon. And I heard as they say that one boy that lives in our compound whose name is Emma, he’s still there in that our centre. That boy said that I am a witch – me and my brother. That he always walks with my brother and go to witchcraft world – my younger brother. And he said that he went to fetch water for one woman living near us and that woman gave them food and they took that food and ate. After they finished eating, two of them and my brother say that he can see his mother sitting down in an office writing something. And that boy said that he saw his father fishing at the riverside.

And they asked me and I said that I am not a witch. My elder brother started beating me. They beat me, they beat me and they wanted to kill me. They took rope and tied my neck and I said yes. My father came back. My father did not agree and said that I am a witch. My father said that I am lying. My father took me to one church which is Assemblies of God in Uyo and that pastor said that I am a witch – me and my brother, that I always turn to lizard and run in the house while my brother turn to rat. And that pastor said I should go and bring my witchcraft stone. That pastor said that stone has an odour. And I went and took one stone and washed it clean and I went and took my grandfather's perfume and flit on that stone – me and my brother and take it and go and give to my father. My father poured olive oil on that stone and said that he will take it and go so that that man will deliver us. They went there, that man said that I was the one that killed my mother, so that I will fast 3 days dry fasting. And I fast 3 days dry fasting while my brother fast from 6am to 6pm, 3 days. After that 3 days dry fasting, the pastor now said that he will deliver us and he took us to one room and pressed our necks and beat us and slapped us on our backs and said that we will vomit. He pressed our necks till we vomited the water that we had drunk. And he went and lied to my father and said that I vomited a tortoise and my brother vomited that thing that always eats faeces. My father gave him money and bought him fish and gave him oil to cook what he wants to cook.

My father took us back. My elder brothers did not agree. And they took us to one farm and said that we want to kill him and they start beating us. They beat us. They went and took their friends and came and beat us. They beat us in that farm. And I said yes that am not delivered, that I have take him and went and tie in one rope. They start digging ground. They dig pit to take me and put and I said if they kill me my brother will also die. Let them leave me so that I can go and loose them. They left me and my brother and said I should go and loosen them in witchcraft world. And we went home and told my father there is a place that they used to deliver witches, our father should bring us there at Eket. My father now took us – me and my brother and went to Eket. That's why I went to CRARN centre.

Narrator: We will take a short break now. Don't go away

Insert music by Akon (lyrics below)

This life goes on. Start to learn more and more about responsibility. And I realize that everything I do is affecting the people around me. So I want to take this time out to apologise for things that I have done and things that haven't occurred yet. The things they don't want to take responsibility for.

Why doesn't anybody want to take blame? They go about disgracing my name.

Even though the blame's on you x3

I'll take that blame from you

And you can put that blame on me x 6

Narrator: You can put the blame on me.

Narrator: Magrose Samuel Okon will tell us her story.

My name is Magrose Samuel Okon . I came from Eset local Government. I am in JS 1. I am 10 years old.

When I was in my mother's house, my mother went to church and my mother returned back from church and told me that the pastor said I am a witch. The next day my mother woke all our family to go to church. And I saw the pastor prophesy and come. The pastor came and removed me and said that I am a witch. People were shouting at me and laughing at me.

One morning, my mother set fire. I didn't know that she wanted to burn me in the fire. My mother asked me again "Are you a witch?" I said "No". My mother took me near the place of the fire. I was afraid and my mother said I should turn my back on the fire. My mother asked me "Are you a witch?" she said "If you don't want to tell the truth, I will kill you now" before I said I am a witch. Before she pushed me, she said I am the cause that she doesn't have money again to take and sell something. My mother pushed me and put me in the fire. The fire burnt my face and hand. The face has died then the hand is still remaining. And my mother sent me out and said that I am a witch.

Then I started to walk in the street. People always gave me food and I beg people for food. When I was sitting in one place, one woman drove her car and came and said "Come and enter the car, let's go to Liberty Gospel Church in Calabar". And I got inside the car and they drove me and go and say it is Helen Ukpabio's church. They say that Helen Ukpabio has not yet come, let's go. They take us and go and I always walk in the street.

After my mother will go and come give me food and take me back every day. So one day, my mother took me and went – early in the morning, 5 o'clock and we went to farm. She did not make anybody to know. She is weeding the grass. She will hold food and say I should eat the food. When she was weeding the grass, I see her started to dig the ground. She dug the ground and carried me and wanted to put me inside the pit. Then I said "Mummy please, I want to go to toilet and she said I should go and I go and run. She called me, I don't want to answer and I stayed in that bush. I see her come and pass. I run in that – I hide in that bush and run.

I always walk in the street. One day, she come and take me again and come to town and come and keep me in one place and say that she is going to go and sell something, that she is coming back to take me. When I was sitting there, I see the President of Child Rights and Rehabilitation Network, (CRARN) come and ask me what happened. And I told him all what had happened before he took me to the CRARN centre since 2005.

Narrator: You have been listening to 'Our Stories'. Please tune in this same time next week for another edition of the programme. My name is Abasifreke Moses Akpan. Thanks to Uncle Tony Okofu for his assistance and to UNICEF for supporting the programme. The programme was produced by Auntie Mercy Njoku.

Send your reactions and feedback to 07060708757 or email us at ourstories@radionigeria.net